

humanitas

APRIL 1967
22STE JAARGANG NO. 2
VERSCIJNT
1 x PER 2 MAANDEN

KADERORGaan VAN DE NEDERLANDSE
VERENIGING VOOR
MAATSCHAPPELIJK WERK 'HUMANITAS'

CENTRAAL BUREAU 'HUMANITAS'
J.W. BROUWERSSTRAAT 16 - AMSTERDAM

REDACTIE:

T. van Grootheest,
hoofdredacteur

Drs. P. Albarda,
red. Algemene zaken

A. de Paauw,
red. Algemeen maatschappelijk werk

P. E. Hutte,
red. Reclassering

H. van Schaaik,
redactiesecretaris

J. Terlouw,
red. Gezinsverzorging

W. Post,
red. jeugdzaken

Mej. drs. R. A. E. Zijlman,
red. Maatschappelijk Opbouwwerk

ADMINISTRATIE:

J. W. Brouwersstraat 16, Amsterdam
Telefoon: 020 - 739444

INHOUDSOPGAVE

blz. 17	<i>T. van Grootheest:</i> Komt er een subsidiewet welzijnszorg?
blz. 20	<i>drs. R. R. Koopmans:</i> Over gezinsbenadering of -behandeling.
blz. 25	<i>T. Fris:</i> Afwijzing van de delinquent na strafbeëindiging.
blz. 27	<i>Dr. G. Diemer:</i> 'Crime and social structure' (boekbespreking)
blz. 31	<i>J. Terlouw:</i> Over een enquête onder bejaarden.
blz. 34	Boekbesprekingen.

SUBSIDIERING WELZIJNSZORG

komt er een subsidiewet?

Toen er voor en na de totstandkoming van de algemene bijstandswet op vele plaatsen in den lande werd gesproken, geschreven en gediscussieerd over de consequenties die aan de inwerkingtreding van deze wet verbonden zouden zijn, is ook een enkele maal de opmerking gehoord: thans dient er ook een wettelijk kader te komen voor het maatschappelijk werk. Dit omdat het subsidiariteitsbeginsel, waarop krachtens de oude armenwet de verhouding overheid-particulier initiatief — formeel althans — gebaseerd was, in de nieuwe wet niet meer voorkomt.

In de plaats daarvan is er in art. 2 van deze wet sprake van een wat vage 'gelijkwaardigheid'. Aangezien echter het particulier initiatief op het terrein van het maatschappelijk werk voor een belangrijk deel afhankelijk is van overheidssubsidie, werd het wel zeer de vraag wat er van die 'gelijkwaardigheid' terecht zou komen, wanneer de subsidiëring een wettelijke basis zou moeten blijven ontberen.

Deze en soortgelijke vragen hebben tot resultaat gehad, dat de Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk een commissie heeft ingesteld, die zich heeft moeten beraden over de mogelijkheden van een wettelijke regeling voor de subsidiëring van het maatschappelijk werk.

Ongeveer tegelijkertijd stelde de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk een departementale werkgroep in, die zich ook met deze materie zou bezighouden. Hoewel er tussen beide groepen wel contacten hebben bestaan, heeft ieder toch getracht op eigen gelegenheid vorm te geven aan dit onderwerp. Het resultaat van de werkzaamheden van de commissie wetgeving van de Nationale Raad, waaraan als adviseur prof. mr. A. D. Belinfante was verbonden, is thans ter beschikking in de vorm van een 'ontwerp van wet voor de welzijnszorg'.

De commissie heeft deze vorm gekozen, ervan uitgaande dat slechts bij een poging om een afgeronde wettekst ter tafel te brengen verwacht mocht worden, dat de commissie zich duidelijk de mogelijkheden en beperkingen van een stuk wetgeving zou kunnen realiseren.

Behalve de wettekst is ook een memorie van toelichting bijgevoegd, waaruit hieronder de eerste en tweede paragraaf van het hoofdstuk 'Algemeen' in zijn geheel is overgenomen:

1. Voor het welzijn van de mens is materiële welvaart alleen niet voldoende. Hij moet ook te midden van zijn medemensen een gelukkig bestaan kunnen leiden. Dit welzijn is de mens niet in alle omstandigheden vanzelf gegeven. Het vereist somtijds de zorg van anderen. Het verwaarloosde kind, het gebroken gezin, de alleenstaande bejaarde, de woongemeenschap in een nieuw geïndustrialiseerd gebied

hebben veelal de hulp van anderen nodig om de voor het welzijn nodige levensomstandigheden te scheppen.

Deze hulp of dienstverlening is in onze maatschappij een onmisbaar element geworden. Binnen dit kader is bij voorbeeld het maatschappelijk werk voor het welzijn van de mensen, voor zover zij daaraan behoefte hebben, van even grote betekenis als de voorzieningen op materieel gebied. De ontwikkeling van de welzijnszorg is dus een zaak die de overheid ter harte behoort te gaan.

Welzijnszorg wordt ten dele door overheidsorganen, maar ook voor een belangrijk deel door organen van het particulier initiatief verricht. Talrijke stichtingen, verenigingen en kerkelijke organen hebben een gedeelte van de welzijnszorg op zich genomen. Zij zijn daarbij vaak voor een groot deel afhankelijk van door de overheid verleende subsidie.

Garantie voor het voortbestaan van de welzijnszorg kan zoveel mogelijk gegeven worden door de financiële basis ervan veilig te stellen, met name door een garantie omtrent het voortbestaan van de subsidiëring.

Het onderhavige wetsontwerp dient ertoe het laatste te verwerkelyken.

2. Een wetsontwerp, dat de strekking heeft de subsidiëring van de welzijnszorg te garanderen, dient allereerst de vraag te beantwoorden, wat onder welzijnszorg is te verstaan. Het bijgaande ontwerp doet dit niet met zoveel woorden. Een omschrijving van het begrip welzijnszorg wordt niet gegeven. De ondergetekende is van mening dat dit niet mogelijk en op dit ogenblik ook niet wenselijk is. De materiële welvaart houdt geen gelijke tred met de integratie van de mens in het maatschappelijk leven. Dit leidt ertoe, dat de organen van de welzijnszorg steeds nieuwe taken te verzorgen krijgen. Voortdurend ontwikkelen zich nieuwe werksoorten van de welzijnszorg. Het zou niet mogelijk zijn deze uitputtend te omschrijven en het zou ook niet goed zijn door een omschrijving aan de voortdurende ontwikkeling van de welzijnszorg een halt toe te roepen. Het is wel duidelijk, dat de wet geen garantie kan geven voor subsidiëring van een werkzaamheid, waarvan de omvang niet vaststaat en waarvan een omschrijving niet is te geven. Het onderhavige ontwerp heeft dit dan ook niet gewild. Het geeft slechts de garantie voor subsidiëring van die werksoorten van welzijnszorg, waarvan aard en omvang door de praktijk voldoende bekend zijn en waarvan de noodzaak voor het maatschappelijk leven niet meer zal kunnen worden betwist. Deze werksoorten worden, zegt artikel 22 van het ontwerp, bij algemene maatregel van bestuur vastgesteld, en op deze werksoorten alleen is het ontwerp van toepassing.

Door dit stelsel wordt bereikt, dat dus een gedeelte van de welzijnszorg onder de garantiebepalingen van het ontwerp valt. Deze garantie betekent evenwel niet, dat werksoorten die niet onder de werking van de wet gebracht zijn, van alle subsidie verstoken moeten blijven. Ook andere, niet bij algemene maatregel van bestuur onder de werking van de wet gebrachte werksoorten kunnen gesubsidieerd worden: voor hen geldt evenwel de garantie van de wet niet. Ten aanzien van deze werksoorten is de toestand niet anders dan thans ten aanzien van de gehele welzijnszorg.

Het ontwerp maakt het mogelijk nieuwe werksoorten onder de werking ervan te brengen. Het houdt dus rekening met een voortgaande ontwikkeling van de welzijnszorg. *Tot zover de memorie van toelichting.*

Een ander belangrijk punt in dit ontwerp is de gedachte een einde te maken aan het veel voorkomende verschijnsel van 'gecombineerde subsidiëring', bij voorbeeld 'gemeente en rijk' of 'rijk en provincie'. In dit ontwerp wordt voorgesteld de subsidiëring geheel uit 's rijks kas te laten geschieden, zonder nochtans de invloed van gemeente en provincie op het subsidiebeleid daarmee te elimineren.

Deze beleidsverantwoordelijkheid van gemeente en provincie komt tot uitdrukking

in de bevoegdheid van de gemeenten om de gegevens voor het ontwikkelingsplan te leveren dat door het provinciaal bestuur wordt vastgesteld.

Voorts wordt in de memorie van toelichting gesteld, dat geen vast subsidiepercentage voor de verschillende werksoorten wettelijk kan worden vastgesteld. Wel moet het in beginsel mogelijk zijn te komen tot een subsidie van 100 pct.

Het 'ontwikkelingsplan' is 'des Pudels Kern'. Immers, slechts die activiteiten waarvan bij algemene maatregel van bestuur is vastgesteld dat zij onder de werking van deze wet vallen, komen voor subsidie in aanmerking, indien zij voorkomen op het 'ontwikkelingsplan'. Op dit plan, waarvan de totstandkoming ook in de wet is geregeld — hier krijgen gemeente- en provinciale besturen een belangrijke taak te vervullen — dient ook het werk dat van overheidswege wordt verricht, voor te komen. Elke twee jaar wordt een dergelijk plan opgesteld. Het is van bijzondere betekenis dat in het ontwerp ook het overheidswerk in het plan moet worden opgenomen.

Dit houdt dan weer in dat voor het overheidswerk dezelfde subsidienormen gelden als voor de privaatrechtelijke instellingen of wel het particulier initiatief.

In het ontwerp is een mogelijkheid van beroep op de Kroon opgenomen in geval dat subsidie geweigerd wordt. Daarnaast is vastgelegd dat alleen subsidie kan worden verleend aan 'erkende instellingen'.

Het is nu voor degenen die nogal veel te maken hebben met het subsidiebeleid voor het maatschappelijk werk, een uitermate interessante zaak te zien tot welk resultaat de departementale werkgroep zal komen. Zal er in grote lijnen overeenstemming bestaan met uitgangspunten van de commissie van de Nationale Raad? En zo ja, hoe staat het dan met de uitwerking?

Maar vooral, zal er binnen afzienbare tijd een ontwerp van wet door de verantwoordelijke minister worden ingediend? Want alle werkzaamheden tot nu toe verricht behoeven uiteraard niet tot dit resultaat te leiden.

Afwachten is dus de boodschap, zij het dat het een enigszins gespannen afwachten zal zijn.

T. VAN GROOTHEEST

HET HUMANISTISCH OPLEIDINGSINSTITUUT

roept gegadigden op voor opleiding tot:

a. *geestelijk raadsman*

b. *docent humanistisch vormingsonderwijs*

TIJD EN PLAATS

De cursus duurt twee jaar.

De colleges worden gegeven te Utrecht 's zaterdags om de 14 dagen van 14–18 uur.

Vakantie van 1 juli tot 1 september.

VAKKEN

zijn o.a. humanistiek, filosofie, andragogie/pedagogiek, groepswork, kennis van de bijbel, van het Christendom en van de niet-christelijke religies.

VEREISTEN

Middelbare schoolopleiding en enige jaren voortgezette studie. Leeftijd: 25–35 jaar, humanistische levensovertuiging. Een commissie van toelating beoordeelt de persoonlijke geschiktheid van de kandidaten.

MOGELIJKHEDEN

Na de studie bestaat de mogelijkheid om als vrijwilliger of beroepskracht werkzaam te zijn.

CURSUSGELD

Het cursusgeld bedraagt f 400,— per jaar.

INLICHTINGEN EN AANMELDING

in de eerste helft van mei bij het Humanistisch Opleidingsinstituut, Postbus 114, Utrecht, tel. 030–24641.

werken met het gezin

Een tijd geleden werd onder auspiciën van het Hoofdbestuur een studiegroep samengesteld die zich bezig ging houden met de bestudering van een aantal aspecten van de gezinsbenadering. Op een van haar bijeenkomsten werd drs. R. R. Koopmans, lid van de door het Ministerie van CRM ingestelde werkgroep 'gezinsbenadering' bereid gevonden een inleiding over dit onderwerp te houden. Een bekorte weergave van zijn betoog moge u als tweede bijdrage in de reeks 'iets over gezinsbenadering' hieronder aantreffen.

Op het onderhavige terrein zijn meer problemen dan oplossingen, antwoorden en feiten te signaleren. Mede in overleg met Humanitas zal enige aandacht geschonken worden aan vijf problemen of probleemterreinen:

1. Terminologie: gezinsbenadering-gezinsbehandeling.
2. Gezinsbehandeling een specialisatie? Organisatorische vraagstukken.
3. Welke problemen regarderen gezinsbehandeling?
4. Enkele technische aspecten van gezinsbehandeling.
5. Gezin en systeembegrip.

gezinsbehandeling-gezinsbenadering

Het woord 'gezinsbenadering' houdt niets in dan benadering van gezinnen. Het is, zoals zovele begrippen, toevallig ontstaan.

Het woord 'gezinsbehandeling' suggereert meer exactheid, maar het is nog maar de vraag of die meerdere exactheid er in wel in steekt.

De meerdere exactheid wordt gesuggereerd door de associatie met de medische wereld. Vandaar, dat sommigen de term 'behandeling' te ver vinden gaan. Immers, in het maatschappelijk werk is er een andere relatie tussen beroepskracht en cliënt dan in de medische wereld tussen arts en patiënt. De rol van de cliënt is een actievere dan die van de patiënt. De arts neemt meer verantwoordelijkheid voor zijn behandeling dan de maatschappelijk werker voor zijn 'problem-solving process'. Maatschappelijk werker en cliënt werken meer samen aan de oplossing van het probleem dan arts en patiënt aan de genezing van de ziekte.

Deze verschillen zijn in werkelijkheid wel niet zo uitgesproken als hier gesteld wordt, maar het is wel een verschil in richting.

Denk aan de relatie psychiater-patiënt!

organisatie-specialisatie

Dat er een aarzeling bestaat om van 'gezinsbehandeling' te spreken, komt o.m. daardoor, dat 'gezinsbehandeling' een branche is in verschillende werkgebieden. De aarzeling bestaat voornamelijk in maatschappelijk werk-kringen — niet in medische kringen. Gezinsbehandeling is in beide kringen aan het groeien, vandaar dat het moeilijk is tot een eensluidende terminologie te komen. Gezinsbehandeling

is niet in het bijzonder een manier van werken in het maatschappelijk werk alleen, maar kan en zal aangetroffen worden daar, waar het gezin als zodanig in de aandacht komt, dus ook in de medische wereld; in de psychiatrie.

In de VS wordt in het algemeen gesproken over 'family treatment' — de term ontmoet weinig of geen weerstand in 'social work'-kringen, wellicht omdat het woord 'treatment' in de VS algemener van betekenis is dan het woord 'behandeling' in ons land.

Gezinsbehandeling vormt dan ook geen specialisatie van het maatschappelijk werk. Het is een manier van werken die ontwikkeld werd in zowel de psychiatrie als in het maatschappelijk werk.

Binnen het maatschappelijk werk is deze wijze van werken evenmin erg ver ontwikkeld als binnen de psychiatrie.

Op het moment zijn er weinig aanwijzingen te vinden waaruit geconcludeerd zou moeten worden, dat gezinsbehandeling een gespecialiseerd terrein zou moeten worden binnen het maatschappelijk werk, met eigen organisaties, enz., enz. Het is slechts een manier van werken naast andere wijzen van werken, toepasbaar op verschillende terreinen, binnen diverse 'specialisaties.'

Ook is gezinsbehandeling waarschijnlijk niet een manier van werken waarvoor in de toekomst bij voorbeeld een voortgezette opleiding nodig is. De kwestie op het ogenblik is slechts: vrijwel niemand in ons land is in deze manier van werken *getraind*. Een bijzondere training is zeer zeker noodzakelijk, gelet op de wijzen van werken, waarin de huidige aanwezige krachten getraind zijn en ervaring hebben. Dit komt o.m. door een aantal eigenaardigheden in de gespreksvoering, om het belangrijkste te noemen.

gespreksvoering en specialisatie

We lichten een enkel aspect uit praktijk en theorie van de gezinsbehandeling: gespreksvoering.

In een tweegroep (maatschappelijk werker-cliënt) heeft het gesprek de neiging een ander karakter te krijgen dan in een meer samengestelde groep (maatschappelijk werker plus twee of meer cliënten; twee maatschappelijk werkers plus een aantal cliënten, enz.) Het verschil wordt door velen als volgt gekarakteriseerd. Het tweegesprek over problematiek van een der partners leidt veelal tot intimiteit, tot het samen zoeken naar oorzaken en achtergronden, naar het verleden. Het gaat om een probleem van de ander, de cliënt, dus om die cliënt. In het gesprek van een maatschappelijk werker en een gezin gaat het veelal om de bepaling van het promen tussen gezinsleden. Het gaat om het gezin: dus om de groep. De maatschappelijk werker moet gericht zijn op de aan de oppervlakte tredende interacties, communisaties, en op de posities en rollen die ingenomen worden.

Een dergelijke gerichtheid veronderstelt vaardigheden in met name het groepswork, en veronderstelt dus kennis van de groepsdynamica.

Maar dit betekent geenszins, dat een specifieke groepswerker nu klaar is voor dit soort werk, en ook niet dat kennis van de groepsdynamica voldoende is om het gezin als groep te kunnen doorzien.

Immers, het gezin als groep is dermate specifiek dat men niet zonder meer kan zeggen dat uitkomsten van begrippen uit de groepsdynamica, dat technieken uit bij voorbeeld het probleemgerichte groepswork nu klaar zijn om op dit gebied overgedragen te worden.

Het begrip 'interactie' uit de groepsdynamica is hetzelfde als het begrip 'interactie' in de gezinsbehandeling, maar binnen het gezin hebben de interacties tussen groepsleden een geheel ander effect, een geheel andere betekenis en ligging dan in bij voorbeeld een schoolklas.

Met name de betrekking tussen interactie en internalisatie is in het gezin veel intensiever dan in andere kleine groepen. In kringen van het groepswork en van de groepsdynamica komt een verschijnsel als dat van internalisatie niet aan de orde, omdat het daar niet van betekenis is. Het gezin is een kleine groep, waarin de deelname aan het groepsleven van buitengewone intensiteit is. Bovendien wordt de mens er meestal in grootgebracht. Dit heeft tot gevolg dat men wat betreft de gezinsbenadering weinig zal opschieten met een groepswerker die veel ervaring heeft in het sociaal-cultureel vormingswerk, terwijl daarentegen iemand die ervaring heeft in casework met gezinsleden, soms een stuk verder kan komen — indien deze uiteindelijk gerichtheid op kennis en feeling voor groepsprocessen weet te verwerven.

Samenvattend: gezinsbehandeling is niet zozeer een specialisatie, als wel een bijzondere manier van werken, toepasbaar binnen diverse specialisaties en werkgebieden.

Binnen het apparaat van een instelling voor maatschappelijk werk zou, indien ten slotte de gezinsbenadering van de grond komt, wél plaats zijn voor specifieke deskundigen, krachten die op het onderhavige terrein bijzondere vaardigheden hebben ontwikkeld.

gespreksvoering

Over de gespreksvoering als zodanig, de 'joint interview', is al vrij uitvoerig in tal van artikelen en andere publikaties geschreven. Eenstemmigheid is er daarover nog lang niet, en is waarschijnlijk ook niet gewenst, gezien de verscheidenheid in de problematiek die aangeboden wordt.

Sommige behandelaars stellen prijs op de aanwezigheid op elke zitting van alle gezinsleden, en zijn gekant tegen aparte individuele gesprekken met leden uit het gezin naast de gezinsbehandeling.

Anderen willen inderdaad op elke zitting alle gezinsleden aanwezig hebben, maar hebben daarnaast aparte 'sessions' met een bepaald gezinslid. Anderen weer laten deze aparte sessions over aan een collega van dezelfde instelling. Anderen stellen een bepaalde leeftijdsgrens, maar sommigen benadrukken met klem, hoeveel de aanwezigheid van zeer jonge kinderen kan bijdragen aan de snelle diagnosevorming.

De meeste behandelaars gaan ervan uit dat de zittingen op het bureau dienen plaats te vinden. Sommige behandelaars gaan niet verder dan het op gang brengen van communicaties, anderen werken ook op veel diepere niveaus.

Een voorbeeld van een op communicatiebevordering gericht zijnde zitting: Aan de orde is gesteld het steeds te laat thuis komen van de oudste dochter. De behandelaar vraagt de vader eens zijn mening hierover op tafel te brengen. Als deze dat gedaan heeft, kan de behandelaar hetzelfde vragen aan de moeder, of aan de dochter, of aan de zoon, of hij kan de moeder, of de dochter, of de zoon vragen, hoe deze staat tegenover de opmerking van vader. Doet hij het laatste, dan kan hij vervolgens weer vragen, hoe de vader tegenover deze reacties staat, enz., enz. Alleen met het op tafel brengen van deze acties en reacties t.a.v. dit ene onderwerp kan al uren gemoed zijn. De behandelaar moet voortdurend nauwkeurig registreren in hoeverre deze acties en reacties als communicaties overkomen, of bevorderen dat deze overkomen: een strijd voor het openbreken van dichtgeslibde communicatiekanalen. De behandelaar kan zich hiertoe beperken in zijn acties, maar hij zal wel een inzicht moeten verwerven in de gehele ondertoon, de betekenis en de achtergronden van zo'n communicatieprobleem. Want een communicatiestoornis in een gezin is zelden een communicatiestoornis als zodanig: het is slechts een kant van een veelomvattender en ingrijpender probleemsysteem. En niet alleen moet de maatschappelijk

werker daar inzicht in verwerven ten behoeve van de diagnose, maar ook om te kunnen bepalen wat zijn gedragslijn moet zijn. Hij moet de inhoud van de communicatie en de stoornissen daarin kunnen vertalen, anders zal een dergelijke behandeling nergens toe leiden.

Dit impliceert een praktisch en theoretisch inzicht in het gezinsleven en kennis van de stoornissen en moeilijkheden die daarin kunnen optreden.

Natuurlijk is het moeilijk voor de gezinsleden om tijdens een samenzijn de problemen die zij met elkaar hebben op tafel te leggen, en veelal moet begonnen worden in een situatie waarin dat voor sommigen haast onmogelijk is.

De zitting in de aanwezigheid van een deskundige, bij voorkeur op een bureau, betekent echter een bescherming voor ieder uit het gezin. De behandelende medewerker en het bureau vormen als het ware een bijzondere situatie, een ietwat 'beschermde' werksituatie, waarin men een aantal zaken op tafel kan brengen, die er anders onder blijven.

gespreksvoering en gezinssysteem, gezinsproblemen

In het bovenstaande wordt ervan uitgegaan, dat het gezin benaderd kan worden als systeem. Tot dat systeem behoren o.m. de beelden die men van elkaar heeft, de beelden die men denkt dat de anderen van elkaar en 'van mij' hebben, de onderlinge gezichtsbepaling.

Tot dat systeem behoren de gezinsleden in interactie en communicatie; het onderling samenhangende rollensysteem, de takenstructuur, de structuur van het leiderschap, de gezagsverdeling. Tot dat systeem behoort de gezinsgeschiedenis zoals die voor ieder bestaat, de gezinsgeschiedenis zoals men denkt dat die voor de anderen bestaat; er behoort toe de gezinscultuur: taal, gebruiken, eet- en afwaspatronen, enz., enz.

Gezinsproblemen zijn problemen die (al dan niet als zodanig door de gezinsleden gedefinieerd) in dat systeem liggen. In een normaal gezin is het b.v. moeilijk denkbaar, dat een probleem van een der gezinsleden niet een probleem voor allen is. Voor de gezinsbehandeling zijn het meest van belang die problemen die men met en door elkaar heeft.

De gezinsleden zelf zullen vaak, vooral in het geval van partijvorming, het probleem niet als gezinsprobleem definiëren, maar als individueel probleem, waarvan de wortels bij een ander liggen.

Voorbeeld: een moeder komt op een bureau met een moeilijke-dochter-probleem. Voor de moeder is de moeilijke dochter het probleem. Maar zij zal meestal niet het accent leggen op haar eigen probleem met die moeilijke dochter, maar op de dochter die het probleem is. Voor de moeder is de dochter het probleem. Het probleem dient opgelost te worden, het probleem (de dochter) moet behandeld worden. Niet de moeder; maar is het niet zo, dat de *moeder* een probleem heeft, is het niet zo, dat de moeder geholpen moet worden? In de gedachtenwereld van de gezinsbehandeling ligt het anders: het probleem is niet in de eerste plaats een probleem voor en van de moeder, en evenmin is de dochter als zodanig het probleem. Er is een *gezins*probleem, dat in eerste instantie tot uitdrukking wordt gebracht tussen moeder en dochter, en via de moeder op een bureau belandt. Er is een probleem *tussen* mensen die samen een systeem vormen. En er zijn nog andere gezinsleden. Wellicht brengen moeder en dochter samen een probleem tot uitdrukking, waarvan de kern meer gelegen is in de verhouding tussen man en vrouw. Men denke in dit geval slechts aan de instructieve studie van Bell en Vogel over de zondebok: zij ontdekken in het bijzonder de functie van de zondebok voor de gezinseenheid: ernstige tegenstellingen tussen man en vrouw worden door het kind geïnternaliseerd en 'afgeleid' (in de zin van bliksemafleider). Daarmee wordt de

eenheid van het gezin gered, doch ten koste van de persoonlijkheidsontwikkeling van een kind.

Het systeemdenken definieert de relaties binnen het systeem als eenheden, niet zozeer de leden van het systeem. De gezinsleden zijn a.h.w. polen van die relaties, of knooppunten van relaties. De personen worden gedefinieerd door de relaties waarvan zij polen of knooppunten zijn.

De specifieke gespreksvoering en de benadering van het gezin als systeem, alsmede de definiëring van problemen als gezinsproblemen, zijn aspecten van één totaliteit.

prijsvraag

De Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk schrijft voor 1967 een prijsvraag uit over het thema *Structuur- en samenwerkingsproblematiek op het terrein van het maatschappelijk werk*. Deelname aan de prijsvraag staat voor iedereen open. Een prijs van maximaal f 5000,— is uitgetrokken voor een geschrift dat naar de mening van een nog te benoemen beoordelingscommissie dient te worden bekroond. Een aanmoedigingsprijs van maximaal f 1000,— kan worden toegekend voor een manuscript dat, ondanks bepaalde kwaliteiten, niet voor bekroning in aanmerking komt.

Van de deelnemers aan de prijsvraag wordt gevraagd, dat zij bij de behandeling van een of meer aspecten van het opgegeven thema, deze aspecten niet beschouwen als stonden zij op zich zelf. Duidelijk diendt de relatie tot het *geheel* der structuur- en samenwerkingsproblematiek op het terrein van het maatschappelijk werk te worden aangegeven.

De Nationale Raad voor Maatschappelijk Werk ziet gaarne verhandelingen tegevoet over een of meer van de volgende onderwerpen:

1. Spreiding, plaats, functie, inhoud en samenstelling van de zogenaamde welzijnsstichtingen op de verschillende niveaus. De plaats en functie van het maatschappelijk werk daarin. Vragen van structuur- en samenwerking.
2. Overleg en samenwerking op het gebied van de maatschappelijke hulpverlening in interlevensbeschouwelijk en algemeen verband op de verschillende niveaus.
3. De samenwerking maatschappelijk werk — geestelijke en/of lichamelijke volksgezondheid.

Een reglement maatschappelijk-werkprijzen, tevens bevattend de voorwaarden waaraan een inzending moet voldoen, is op aanvraag verkrijgbaar bij de Nationale Raad.

RECLASSERING

afwijzing van delinquenten na hun straftijd

De Humanitas-leden, en in het bijzonder de conferentiedeelnemers die aan de enquëtering van drs. T. Fris (sociaal psycholoog) medewerkten, zullen het onderstaande artikel zeker met belangstelling lezen. Maar ook voor anderen is het gebodene interessant, omdat we feitelijk allemaal bij de onderzochte problemen betrokken zijn, al was het alleen maar door de dagelijkse berichten uit de kranten. **RED.**

Eén van de grootste moeilijkheden waarmee diegenen die zich met reclasseringswerk bezighouden voortdurend hebben te kampen, is de afwijzende houding van het publiek tegenover de "afgestrafte" delinquent. We concluderen tot afwijzing op grond van waargenomen uitspraken en gedragingen. Om wat meer over deze afwijzing te weten te komen, werd ongeveer een jaar geleden een vragenlijstje ontwikkeld waarin gevraagd werd hoe men zou reageren als personeelschef op sollicitaties van mensen die een gevangenisstraf hadden ondergaan. De vragenlijst bestond uit beschrijvingen van een zestal personen, die om uiteenlopende redenen waren gestraft. Twee personen wegens een vermogensdelict, twee wegens een zedendelict en twee wegens een agressief delict onder invloed van alcohol.

Per delictsoort werd bij de ene delinquent aangegeven dat hij een dergelijk misdrijf reeds eerder had gepleegd, bij de ander dat hij uit een slecht milieu kwam. De proefpersoon kon na elke beschrijving invullen in welke mate hij ervoor voelde de betrokken sollicitant in dienst te nemen. De vragenlijst is twee maal gebruikt, waarbij het een hanteerbaar instrument bleek. Eerst werd de lijst voorgelegd aan een steekproef uit de leden van de Amsterdamse afdeling van Humanitas, later werd de lijst gebruikt tijdens de conferentie 'De Image van de Misdad', welke in het voorjaar van 1966 plaatsvond.

De antwoorden van de proefpersonen werden in getallen omgezet en aan een nauwkeurige statistische analyse onderworpen. Enige van de resultaten zijn zeker interessant om hier nog eens neergeschreven te worden.

In totaal hebben 79 personen de vragenlijst ingevuld. Wat generaliseerbaarheid van de antwoorden betreft kunnen het beste de leden van de Amsterdamse afde-

ling als uitgangspunt genomen worden. Het is echter mogelijk dat ook deze groep zich ten aanzien van reclasseringsopvattingen onderscheidt van andere groepen uit de bevolking. De conferentiedeelnemers kenmerkten zich allen — hoewel niet allen in het werk betrokken waren — door een sterke belangstelling voor de reclassering en vormden daardoor een atypisch deel van de bevolking. Uit de resultaten blijkt een significante relatie tussen belangstelling en de mate van afwijzing. De conferentiedeelnemers wezen duidelijk minder af dan de Humanitasleden. Nemen we deze Amsterdamse Humanitasleden en bekijken we de afwijzing per misdaadsoort, dan zijn er uitgesproken verschillen waar te nemen. Het *minst* afgewezen wordt de alcohol-agressie-delinquent, daarna volgt de vermogensdelinquent en ten slotte de seksuele delinquent. Uit de ingevulde vragenlijsten bleek voorts dat recidivisten bij onze proefpersonen veel minder kans maakten te worden aangemomen dan niet-recidivisten.

De vragenlijst bood een mogelijkheid onderzoek te doen naar een onmiddellijk effect van de conferentie. Een willekeurig deel van de deelnemers (30) ontving de vragenlijst enkele dagen voor de conferentie en werd verzocht de lijst ingevuld bij de aanvang van de conferentie in te leveren. Andere deelnemers (25) kregen de vragenlijst juist voor de sluiting van de conferentie en leverden deze in voor ze vertrokken. Door de individuele totaalscores van de vóórgroep te vergelijken met de nagroep kon worden vastgesteld of er verandering in de mate van afwijzing was opgetreden. Dit bleek niet het geval te zijn. Vergelijken we echter beide groepen per misdaadsoort, dan is er in de afwijzing van de alcohol-agressie-delinquent een significant verschil aantoonbaar. Na de conferentie werd dit delict méér afgewezen dan ervoor. Bij het seksuele delict lijkt de afwijzing minder te zijn geworden, doch dit verschil is niet significant. Bij het interpreteren van deze gegevens dient duidelijk in het oog gehouden, dat ons meetinstrument tamelijk grof was en de mogelijkheid bestaat dat ook andere en meer speciale veranderingen in de houding tegenover afgestrafte delinquenten hebben plaatsgevonden. Een tweede opmerking geldt het feit, dat de gevonden verandering wel eens van zeer tijdelijke aard zou kunnen zijn. Onder invloed van de conferentiesfeer zou dan een verschuiving in de afwijzing plaatsvinden, die echter ophoudt zodra men weer in eigen dagelijkse omgeving terug is.

Eén van de eerste conclusies die we kunnen trekken is, dat ons onderzoek nogmaals duidelijk aantoont dat de delinquent, die zijn straf heeft uitgezeten, allerm minst beschouwd wordt als iemand met een schone lei. Het *stigma* van in de gevangenis te hebben gezeten, bepaalt bij velen de houding die men tegenover de afgestrafte delinquent aanneemt. Hierbij is het misdrijf dat men heeft begaan, een duidelijke factor. Naarmate het misdrijf wettelijk zwaarder bestraft is, wordt ook de houding van het publiek, ondanks het feit, dat men zijn straf heeft ondergaan, negatiever. Zowel het publiek als het strafrecht staat mild tegenover delicten waar geen opzet in het spel lijkt. Ondanks het feit, dat bij alcohol-agressiedelicten de slachtoffers, zo niet overleden, er uitermate beroerd aan toe zijn, staat men tegenover deze delinquenten veel minder afwijzend dan tegenover vermogens- en seksuele delinquenten.

Uit rationeel oogpunt is het een vreemde zaak, dat men een gestrafte wegens ontucht veel minder graag in dienst neemt dan iemand die niet met zijn vingers van geld van zijn baas af kon blijven.

Een moeilijk probleem vormt de *recidivist*. Uit deze studie blijkt dat mensen die het meest op hulp van de samenleving zijn aangewezen, het sterkst worden afgewezen. Hier lijken we voor een fataal cirkelproces te staan; naarmate men meer recidiveert, biedt de samenleving minder kansen, met alle gevolgen van dien. De aangetoonde relatie tussen belangstelling en afwijzing is theoretisch geen ver-

rassing. Men kan moeilijk belangstelling hebben voor reclasseringsvraagstukken, terwijl men zich terzelfder tijd op het standpunt stelt dat men met de individuen die de primaire aanleiding tot deze vraagstukken zijn, niets te maken wil hebben.

Vele sociaal-psychologische onderzoeken hebben aangetoond dat ons gedrag voor een belangrijk deel bepaald wordt door verwachtingen hieromtrent, die we aan onze omgeving toeschrijven. Door allerlei tekens uit die omgeving krijgen we inzicht in deze verwachtingen. Zonder twijfel handelen ook gestrafte delinquenten voor een groot deel naar zulke verwachtingen. In onze kleine studie blijkt, dat criminele verwachtingspatronen bij bijna alle proefpersonen aanwezig zijn, immers, waarom anders de bestaande afwijzing. Het geconstateerde conferentie-effect was niet voorspeld. Daar vooral op de tweede dag van de conferentie uitvoerig is gesproken over het seksuele delict, leek het redelijk een wat gedifferentieerdere en daardoor minder afwijzende houding te verwachten. Er bleek inderdaad verandering in deze richting, doch niet significant.

Uit de resultaten blijkt ook dat in dit onderzoek geslacht, leeftijd en burgerlijke staat geen factoren van betekenis zijn bij afwijzing. Dit geldt ook bij het seksuele misdrijf; het feit dat men als vrouw een potentieel slachtoffer is, brengt geen sterkere of zwakkere afwijzing van deze delinquenten met zich mee. Evenmin wijzen gehuwden met wellicht kinderen de delinquent, die ontucht pleegde met een minderjarige, sterker af dan ongehuwde proefpersonen. Bij doorvragen naar de redenen voor afwijzing en de verschillende afwijzing van de onderscheidene delinquenten kwamen vaak gronden aan het licht, waarvan de respondenten zelf de irrationaliteit toegaven. Ze wezen zo af, omdat ze het nu eenmaal zo voelden.

T. FRIS

'crime and the social structure' door John Barron Mays

(uitgave faber and faber ltd., londen; 236 blz.; prijs: 30 shilling).

Een sociologische benadering van delinquentie en reclassering lijkt ons, voor het kader van Humanitas een thema van zodanige interesse, dat wij bovengenoemd boek via een ietwat uitvoeriger bespreking onder uw aandacht willen brengen.

De schrijver, een bekend socioloog verbonden aan de universiteit van Liverpool, is, naar eigen zeggen, tot het bestuderen van delinquentie gekomen toen hij als leider van een jeugdclub opmerkte welk een groot deel van deze 'goede,' evenwichtige en betrouwbare jongens reeds de wet hadden overtreden of reeds met de justitie in aanraking waren geweest. In deze studie, waarin zeer veel uit de literatuur bekende gegevens zijn verwerkt, verdedigt hij de stelling, dat het grootste deel van de in onze maatschappij optredende delinquentie noodzakelijk volgt uit de structuur van deze maatschappij zelf: crimineel gedrag is in wezen een normaal verschijnsel, dat in de meeste gevallen is aangeleerd. Over de mogelijkheden het te voorkomen of weer af te leren geeft de schrijver in de laatste 35 bladzijden van zijn boek behartigenswaardige adviezen.

In zijn *inleiding* werkt Mays de definitie 'misdad is een inbreuk (offence) op de maatschappij' uit tot de gedachte dat in onze moderne, gecompliceerde maatschappij de neiging om een of meer van haar regels te overtreden eerder normaal dan abnormaal moet worden genoemd. De onmiskenbare toeneming van de criminaliteit zal dan ook niet te bestrijden zijn met een uitgebreider individuele psychologische behandeling der delinquenten, omdat het, op een kleine fractie na, normale mensen zijn.

In het tweede hoofdstuk worden enkele *feiten* en *getallen* gegeven over de omvang en de aard en de toeneming van de criminaliteit in Engeland en Wales over de periode 1900—1960. De zeer veel hogere getallen voor mannen dan voor vrouwen (ca. 9 op 1) verklaart Mays uit de verschillende sociale rol van man en vrouw: de man wordt van jongsaf meer dan de vrouw opgevoed tot maatschappelijke activiteit, tot een meer agriessieve houding ten opzichte van de buitenwereld. De toename van de delinquentie blijkt vaak samen te gaan met veranderingen in de maatschappij (men denke b.v. aan verkeersdelicten), waaronder we ook veranderingen in de opvattingen omtrent wat al of niet strafbaar is (wetswijzigingen) moeten rekenen. In het hoofdstuk *'witte-boordenmisdaad en zakenmisdrijf'* stelt de schrijver, dat zowel maatschappij als rechtspraak nog altijd meten met twee maten. De crimonogene rol van reclame (bedrieglijke voorstelling van zaken, stimuleren van behoeften), de uitspraken en daden van staatslieden en politieke leiders worden gemakkelijker geaccepteerd of vergoelikt dan vergelijkbare handelingen van de gewone man.

zijn wij allen delinquent ?

De gegevens, verkregen via de genoemde jeugdclubs, aangevuld met gegevens uit de literatuur, wijzen erop dat gemiddeld minstens 1 op 9 mensen in hun leven wel eens een (al of niet ontdekt) strafbaar feit hebben gepleegd, terwijl voor groepen in zgn. 'delinquentiegebieden' (b.v. buurten met sociaal karakter) dit aantal zelfs 1 op 3 is.

In het hoofdstuk: *sociologie van de misdaad* wordt betoogd, dat niet elke conflict-situatie in de moderne maatschappij per se pathologisch is. Wettig verboden stakingen en demonstraties kunnen ten slotte een nuttige uitwerking hebben. Het buitenshuis werken van de gehuwde vrouw wordt maatschappelijk nuttig geacht (verhoging welvaart), maar een noodzakelijke consequentie is een verminderde zorg voor het gezin, die de jeugdcriminaliteit kan bevorderen.

Bepaalde *sociologische theorieën* over de misdaad zijn in 't bijzonder in de VS ontwikkeld. Algemeen als nuttig erkende drijfveren voor ons maatschappelijk handelen, zoals het zoeken naar status of naar materieel voordeel, kunnen óók leiden tot delinquentie.

Studies over bendes ('gangs') tonen aan, dat crimineel gedrag in zo'n omgeving wordt geleerd en, eenmaal aangeleerd, maar zeer moeilijk en langzaam wordt afgeleerd.

De conclusies over de situatie in de VS kunnen natuurlijk niet zonder meer voor West-Europa worden overgenomen: daarvoor verschillen de maatschappelijke structuren te veel. Een overeenkomst is de ook in West-Europa nu zeer sterke dynamiek van de maatschappelijke ontwikkeling, een verschil is de duidelijker (en meer stabiele) geslaagdheid in klassen en rangen en standen.

Wat betreft de *psychologie van de misdaad*, staat volgens Mays nu wel vast dat in het algemeen biologische erfelijkheidsfactoren slechts een ondergeschikte rol spelen voor het al of niet vervallen tot delinquent gedrag. Al gaan emotionele instabiliteit, neurose, extravertie vaak samen met delinquentie, zij zijn daarom nog niet als verklaring of oorzaak op te vatten. Dergelijke persoonlijkheidstrekken zijn immers mede gevormd door het milieu waarin de opvoeding zich voltrok, een milieu dat, sociaal gezien, vaak 'quasi-erfelijk' lijkt.

Ieder mens maakt als baby een soort van 'crimineel' stadium door. In het *socialisatie-proces* van de opgroeiende mens speelt het gezin de belangrijkste rol voor het leren rekening houden met de ander en de anderen (zowel onderling in het gezin als vanuit het gezin naar buiten) en voor het aanvaarden van orde en autoriteit. Onze kranten staan vol van vandalisme en geweld. Maar naast de uitbarstingen

van nozemgedrag lezen en zien we verhalen over het ontketenen van geweld op veel grotere schaal. We raken eraan gewend en spreken liever niet over de agressiviteit, waarvan dit symptomen zijn. Vijftig jaar geleden was sex taboe, nu lijkt agressie dit te zijn. Omdat agressie zowel goede als slechte doeleinden kan dienen, zou de samenleving er goed aan doen haar eigen agressiviteit en de agressieve behoeften van kinderen nader te onderzoeken.

externe factoren

Welke rol speelt de *raciale factor* in de misdaad?

Evenmin als andere erfelijke factoren speelt het ras als zodanig een rol van betekenis als oorzaak voor misdadigheid. In een samenleving zijn 'de anderen' in principe altijd verdacht: ze zijn immers 'vreemd.' Het opplakken van een 'etiket,' groepsnaam, maakt het mogelijk ze als zondebokken te gebruiken, wat hen in een geïsoleerde positie brengt, die weer terugwerkt op hun sociale status. In deze situatie wordt het rasverschil tot een excuus voor een tegen de minderheidsgroep gericht uitbarsting van reeds aanwezige spanningen en eigen agressiviteit.

Het bestaan van 'delinquentiegebieden,' vooral in grote industriesteden, wijst erop dat de *huisvesting* een criminogene factor kan zijn. Intussen is gebleken, dat bij opruiming van krottenbuurten en overplaatsing en masse naar nieuwe woonbuurten de delinquentie slechts zeer langzaam afneemt. De vroegere achterbuurtbewoners raken eerst ontworteld en hebben aanpassingsmoeilijkheden: ook hier wordt een vroeger aangeleerd gedragspatroon slechts zeer langzaam afgeleerd. Het blijkt dat in 't algemeen verbetering pas merkbaar is bij kinderen die in de nieuwe omgeving zijn geboren en opgegroeid.

Tussen *misdaad en welvaart* bestaat, hoe vreemd het op 't eerste gezicht mag lijken, een oorzakelijk verband. Dezelfde eigenschappen die in ons worden aangeweekt ten bate van een goed functioneren van de maatschappij, zoals durf, ondernemingslust, zin voor avontuur, hardheid, klassebewustzijn, liggen vaak ten grondslag aan crimineel gedrag. Verdere toename van de welvaart zal een toename van delinquentie, (in 't bijzonder eigendomsdelicten), met zich meebrengen. Misdaad is zo nauw verweven met de structuur van onze maatschappij, dat we haar niet kunnen elimineren zonder de maatschappijstructuur radicaal te veranderen. Zolang dit niet geschiedt, kunnen we, evenals iemand die aan verhoogde bloeddruk lijdt, trachten te leren leven met onze kwaal.

een sociaal-psychologische aanpak

In een uitvoerig hoofdstuk, conclusies en adviezen, vat de schrijver nogmaals de argumenten samen die illustreren, dat de maatschappij zelf in belangrijke mate haar eigen misdadigheid doet ontstaan. Men zal er bij bestrijding van moeten uitgaan dat misdaad in 't algemeen in wezen een normaal en geen abnormaal gedrag is. Van veel belang voor behandeling en preventie is een duidelijke scheiding van 'goedaardige' en 'kwaadaardige' overtreders. De 'goedaardige' heeft, mits zo vroeg mogelijk juist aangepakt, een kans tot verbetering door opvoeding. Hierin moeten gezin, onderwijs, justitie en reclassering intensief en uitgebreider samenwerken dan nu geschiedt. Een bemoedigend voorbeeld is in Liverpool gegeven, waar een speciale tak niet-geüniformeerde politie werd ingeschakeld bij jeugdigen die een eerste overtreding begingen en niet voor de rechter werden gebracht. De auteur bestrijdt, dat de extra-hulpkrachten die hiervoor nodig zijn, een sterk specialistische (b.v. psychologische) scholing nodig zouden hebben. Natuurlijk inzicht en verbeeldingskracht zijn van meer belang. De kwaadaardige beroepsmisdaad en misdaad

door psychopaten zal dan ook de nodige meer gerichte bestrijding en behandeling kunnen verkrijgen.

In twee ahangels worden respectievelijk enkele historische gevallen uitvoerig beschreven en worden enkele gegevens over de mogelijkheid van *voorspellen van crimineel gedrag* besproken.

Op grond van een vijftal feitelijke omstandigheden (betreffend: gedrag, huiselijke omstandigheden en werk) die ieder met een in een getal uitgedrukt gewicht worden gewaardeerd, blijkt het mogelijk met grote waarschijnlijkheid te voorspellen in hoeverre een bepaalde corrigerende maatregel (tuchtschool) gunstig zal werken. Deze simpele statistische voorspelling blijkt – volgens de auteur – aanzienlijk betrouwbaarder dan individuele beoordelingen door ervaren specialisten.

Een dergelijke voorspelbaarheid, alsook de door de Amerikaanse onderzoekers Glueck vastgestelde sterke correlatie tussen jeugd delinquentie en een aantal gezinsfactoren, ondersteunen nogmaals Mays' stelling, dat de sociale structuur het eerste en meest zinvolle is waarop we bij de voorkoming, bestrijding en genezing van criminaliteit onze aandacht hebben te richten.

Een sociologische benadering zoals door Mays in dit boek wordt ontwikkeld, kan uiteraard niet een volledig inzicht over de achtergronden van delinquentie geven. Maar toch (is het mijn overtuiging) dat het voor een vereniging voor maatschappelijk werk als 'Humanitas' een belangrijk uitgangspunt kan zijn voor een praktische aanpak.

DR. G. DIEMER.

bond van gescheiden vrouwen

De Bond van Gescheiden Vrouwen 'Divortium' bestaat sinds 1961. De bond schrijft ons: Het streven van de Bond is er op gericht te komen tot maximale bescherming van de belangen van de gescheiden vrouw en haar kinderen.

Wij mogen ons in een groeiende belangstelling verheugen van de zijde van particulieren, deskundigen op juridisch en maatschappelijk gebied en overheidsinstellingen. Dit stelt ons in staat in steeds grotere mate onze leden hulp en adviezen te verstrekken bij de moeilijkheden, die het leven als gescheiden vrouw met zich mee brengt. De vrouw die zich voor het feit gesteld ziet alleen door het leven te moeten gaan, verkeert in een geëmotioneerde toestand. Wanneer het huwelijk verbroken is, zal de gescheiden of verlaten vrouw zelf haar koers moeten bepalen. Bij het bepalen van die koers wil onze Bond behulpzaam zijn.

Wanneer er definitieve plannen tot scheiding zijn, is het in het belang van de vrouw en de aan haar zorgen toevertrouwde kinderen, dat zij zich al vóór de scheiding als lid van de Bond laat inschrijven.

In Nederland zijn ca. 50.000 gescheiden en naar schatting 100.000 verlaten vrouwen. Een te klein aantal hiervan is lid van onze bond. Wij zijn er van overtuigd, dat wij, door vergroting van ons ledental, er in zullen slagen onze werkzaamheden uit te breiden en tot ons uiteindelijke doel te geraken: een geordend leven en een veilige toekomst voor ons en onze kinderen.

Een brochure kan worden aangevraagd p/a postbus 7004, Amsterdam.

BEJAARDENWERK

in zutphen klaart men het wel

Voelt u zich ook zo bezwaard door de vele krant artikelen over bejaarden? Er drukt op ons – (nog) geen bejaarde – Nederlanders een zware verantwoordelijkheid. De journalisten houden niet op dit in allerlei toonaarden te zingen.

Gebeurt er eigenlijk nog wel wat? Ja, dat wel, maar dat vindt u meestal niet in de krant.

Af en toe krijg ik de indruk dat alles wat niet gebeurt of verkeerd gebeurt (en dat is nog veel) via de dag- en weekbladen 'van de daken wordt geschreeuwd', terwijl datgene wat wél wordt gedaan, heel bescheiden in de vakbladen wordt vermeld.

Dit mag wat overdreven zijn, maar ik geloof toch wel dat we bezig zijn een vertekend beeld van de situatie te geven. Op zich zelf zou het niet zo erg zijn, want het houdt de aandacht voor de – niet geringe – problemen gaande, maar degene om wie het allemaal gaat – de bejaarde zelf – kan hierdoor in paniek worden gebracht.

Is daar reden voor? Wij betwijfelen het ten zeerste!

Ongetwijfeld, er zijn situaties in enkele verzorgingstehuizen die menonwaardig zijn; er is een grote behoefte aan verpleegtehuizen, aan verpleging thuis en aan aangepaste woningen om de belangrijkste tekorten te noemen.

Bekijken we echter aan de hand van onderzoeken en algemene indrukken de situatie van de thuiswonende bejaarden in verschillende plaatsen, dan moet de conclusie zijn: inderdaad er zijn problemen, doch schrijnende situaties zijn zeldzaam. Om nu u en ons zelf te behoeden voor het doorslaan naar de andere kant, moeten we er haastig aan toevoegen: de problemen zijn echter groot genoeg om er – doch nu los van het gevoel van onmacht – de nodige aandacht en zorg aan te wijden.

In de vele gesprekken die wij – voornamelijk binnen Humanitas – in de afgelopen maanden met vrijwilligers en beroepskrachten hadden, bleek een duidelijke wil tot helpen. Een probleem bleek vaak: hoe vinden we de bejaarde die de door ons aangeboden diensten nodig heeft, op prijs stelt. En: welke behoeften zijn er bij de bejaarden, waarin wij kunnen voorzien?

In verschillende plaatsen en streken van ons land heeft men op de vraag naar de behoeften van de bejaarden een duidelijk antwoord trachten te vinden door het verrichten van onderzoeken.

Zo is er – zeer recent – in Zutphen een rapport uitgekomen, dat op zo'n onderzoek betrekking heeft. De gegevens hieruit willen wij – om verschillende redenen – wat nader bekijken.

Het is een vrij recent onderzoek (1965), terwijl het o.i. tevens een goed beeld

geeft van de door ons ook elders geconstateerde feiten en daardoor verduidelijken wat wij hierboven bedoelen.

Naast de feitelijke resultaten van deze enquête zijn er echter nog andere factoren het vermelden waard. De enquête is geheel verricht door vrijwilligers (niet onderzoek-technisch geschoold), die — afkomstig uit een achttal kerkelijke en particuliere organisaties — de noodzaak voelden tot gezamenlijke planning, waarbij de werkelijke behoeften van de bejaarden een eerste uitgangspunt dienden te zijn.

De gehele opzet getuigt van een zeer praktische inslag, waarbij men zich niet alleen richtte op de behoeften, doch tevens aandacht gaf aan de activiteiten die thans voor de bejaarden in de gemeente plaatsvinden. Dit leidde niet alleen tot een inventarisatie van de huidige werkzaamheden, doch tevens tot de noodzaak van het genoemde onderzoek onder de bejaarden.

Dit onderzoek vormde in feite het uitgangspunt tot samenwerking tussen de kerkelijke en particuliere organisaties (waaronder Humanitas) en gemeentelijke instanties.

Van de ongeveer 3000 buiten bejaardentehuizen verblijvende bejaarden werden er ruim 10 pct. bij de enquête betrokken.

resultaten van de enquête

Het zal duidelijk zijn, dat de resultaten van de enquête hier een belangrijke stap betekenen in de richting van een bewust beleid.

Op de resultaten, die het uitgangspunt vormen tot verdergaande activiteiten (hetgeen van de meeste onderzoekingen helaas niet gezegd kan worden), willen wij hier nader ingaan.

woonsituatie

In het algemeen kan gezegd worden, dat de behoefte aan aangepaste woningen enaan plaatsing in een verzorgingstehuis het duidelijkst naar voren komt.

Aan een bejaardenwoning is bij 10 pct. van de bejaarden (alleenstaande vrouwen en echtparen) behoefte; ongeveer een gelijk aantal zag zich graag in een verzorgingstehuis opgenomen. Een duidelijke noodsituatie is hierbij niet gebleken.

contacten

De enquête geeft inzicht in de contacten tussen de bejaarden, hun familie, kennissen en bureu. Afzonderlijke gegevens worden vermeld voor alleenstaanden (zowel mannen als vrouwen) en echtparen.

Bij de alleenstaanden zijn de contacten met familie zeer goed; slechts bij uitzondering (12,4 pct. van de vrouwen van 76 jaar en ouder) bestaat er nooit contact.

Bij de echtparen is het familiebezoek minder, terwijl bij de 'jongere' bejaarden (65-70 jaar) bijna 30 pct. nooit contact heeft met familie.

De contacten met kennissen geven globaal een zelfde beeld, hoewel iets achterblijvend bij de familiecontacten.

Bij de bureucontacten wordt het beeld anders; het commentaar bij de enquête spreekt zelfs van 'enigszins alarmerend'. Men gaat er nl. terecht vanuit, dat de bureu veelal de 'nood-ontdekkers' zijn. Hoe is hier het beeld?

De alleenstaande mannen (in alle leeftijdsgroepen) hebben overwegend weinig contact met hun bureu. Bij de alleenstaande vrouwen ligt het bureucontact duidelijk hoger; ongeveer de helft heeft veel, de andere weinig contact. Bij de echtparen tot en met 75 jaar treffen we hetzelfde beeld als bij de vrouwen; bij de oudere

echtparen (76 jaar en ouder) loopt het contact met de burens duidelijk terug (33,5 pct. veel; 62,4 pct. weinig; 4,1 pct. nooit).

huishoudelijke hulp

Hierbij kan het rapport constateren, dat 10,9 pct. van de bejaarden wél behoefte heeft aan hulp, doch deze niet ontvangt.

En verder: 'De hulp van familie of particulieren aan bejaarden blijkt toch nog van vrij grote omvang te zijn, althans groter dan in het algemeen wordt verwacht.'

Ruim 60 pct. van de bejaarden blijkt geen huishoudelijke hulp nodig te hebben.

maaltijden

De behoefte aan de verstrekking van warme maaltijden blijkt niet groot; in tweederde van de behoeften wordt voorzien (7,7 pct. van de alleenstaande mannen; 3 pct. van de echtparen. Bij de alleenstaande vrouwen geen behoefte).

bijeenkomsten en uitstapjes

Hiervoor bleek een grote belangstelling; voor de zo genoemde culturele activiteiten bestond bij de alleenstaande mannen tussen de 65 en 70 jaar nagenoeg geen belangstelling; bij de alleenstaande vrouwen van die leeftijd en van 76 jaar en ouder een geringe belangstelling (16,6 pct. en 20 pct.). Bij de alleenstaande mannen vanaf 71 jaar bestaat die belangstelling wel, evenals bij de groep vrouwen van 71-75 jaar. Kenmerkend is, dat de echtparen in alle leeftijdscategorieën een goede belangstelling voor culturele activiteiten hebben.

dienstverlening

Volgens het rapport moet hieronder worden verstaan: 'het verlenen van hand- en spandiensten, b.v. het doen van boodschappen, verzorging van de kachel e.d.' De dienstverlening is volgens deze enquête het meest nodig bij de (alleenstaande) vrouwen (25,3 pct); bij de (alleenstaande) mannen is dat het geval bij 11,1 pct. en bij de echtparen in 13,1 pct. van de gevallen. Geconcludeerd wordt: 'in deze hulpverlening is zeer behoorlijk voorzien.'

Deze uitspraak geldt echter het minst voor de hoogste leeftijdsgroep van de echtparen.

Verder heeft men getracht de behoeften te peilen aan tijdsbesteding (b.v. hand- en arbeid), aangepaste arbeid en bibliotheekvoorziening. Deze behoeften bleken bij een gering aantal bejaarden voor te komen.

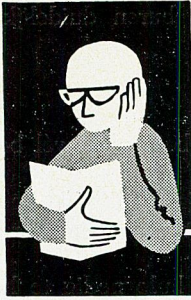
plaatselijk overleg

In Zutphen heeft men de zaak goed aangepakt; niet alleen is men in staat geweest om met vrijwilligers een belangrijke behoeftenpeiling te verrichten, doch men heeft wellicht de enige juiste conclusie daaraan verbonden: willen wij in de verschillende behoeften voorzien, dan is coördinatie en samenwerking nodig.

Er wordt thans opgericht een federatief orgaan, waarbij de noodzakelijke samenwerking ten behoeve van de bejaarden is verkregen en waarbij tevens recht wordt gedaan aan de gewenste zelfstandigheid van de deelnemende organen.

'En' — heeft men heel praktisch gesteld — 'blijkt het orgaan op 31 december 1969 niet levensvatbaar te zijn, dan is het orgaan op deze datum automatisch opgeheven.'

In Zutphen klaart men het well.

BOEKBESPREKINGEN

kinderbescherming in nederland, (K 11)
jeugdlectuur in kindertehuizen, (K 8)
televisie en kinderbescherming, (K 9)
wat is een voogdijvereniging, (K 10)

Onder auspiciën van de Nationale Federatie voor Kinderbescherming, de Nederlandse Bond voor Moederschapzorg en kinderhygiëne en de Stichting voor het kind verschenen onlangs de bovengenoemde brochures.

De eerste brochure, geschreven door mevrouw mr. M. Rood-de Boer, is bedoeld als voorlichting over de justitiële kinderbescherming in Nederland en de civiele en strafrechtelijke maatregelen met betrekking tot het kind. Van deze brochure bestaat ook een Franse, een Duitse en een Engelse vertaling.

De tweede brochure, geschreven door C. J. H. van Reenen, geeft een inleiding over het belang van het goede jeugdboek; welk type boek voor de verschillende leeftijden geschikt is; wat men behalve lezen nog meer kan doen met een boek; hoe men een bibliotheek in een inrichting kan inrichten en welke mogelijkheden er zijn als men zelf geen bibliotheek in de inrichting heeft.

De derde brochure bevat een algemene inleiding van mejuffrouw H. Th. Dake over het verschijnsel televisie en de verschillende problemen die zich hierbij voordoen, alsmede een bijdrage van de heer K. Groen, die meer gericht is op het gebruik van de televisie in de inrichting.

Tot slot de vierde brochure, geschreven door mejuffrouw I. Alten en A. Slop.

In deze brochure wordt de plaatsbepaling gegeven van de voogdijvereniging in het geheel van de justitiële kinderbescherming; de organisatie van de voogdijvereniging en de functie van bestuur en maatschappelijk werker ten opzichte van ouders, kind, pleegouders en opvoedingsinrichting.

Genoemde brochures, die wij van harte kunnen aanbevelen, kunnen besteld worden door overmaking van f 1.50 per brochure op postrekening 11 22 t.n.v. de Stichting voor het kind, Emmastraat 38 te Amsterdam, onder vermelding van het codenummer.

W. P.

leven in gezinsverband

Dr. Mary Zeldenrust-Noordanus heeft met het boekje 'Leven in gezinsverband', ondertitel: 'De invloed van de gezinsrelaties op het gedrag van kinderen', een heldere uiteenzetting gegeven. De inhoud is logisch van opbouw. Na uitdieping van het begrip relatie, bespreekt zij de relaties in het 'gewone' gezin en die in het

gezin dat in bijzondere omstandigheden verkeert, zoals bij ziekte, dood en echtscheiding.

Dan wordt de situatie in het pleeggezin bekeken. Storingen in de relaties en de ontwikkeling van de ouder-kind-relatie vormen daarop ieder een hoofdstuk, terwijl tot slot enkele opmerkingen over het hedendaagse gezin volgen.

Het werk is bijzonder prettig leesbaar, met veel voorbeelden ter verduidelijking van het betoogde.

Op de flap staat: Een modern boek voor ouders, gezinsverzorgsters, sociale werkers, gezinsvoogden, reclasseringsambtenaren, leerkrachten en psychologen, kinderverzorgsters, enz.

Wij onderschrijven dit volkomen en zouden slechts de lezers van ons kaderblad aan deze rij willen toevoegen.

Het boekje 'Waarheen?' — de opvoeding van het kleine kind — is geschreven door prof. dr. A. M. J. Chorus en is evenals het vorige besproken boek uitgegeven bij 'De Toorts' te Haarlem. Oorspronkelijk is de tekst verschenen tijdens de oorlog in afzonderlijke brochures.

De behandelde onderwerpen zijn: Wat kan en moet mijn kind worden? Hoe maakt men een kind ongelukkig? Eetlust en opvoeding. Hoe moet men straffen, Schrik, vrees, angst en verlegenheid. Ik-zucht en zelfstandigheid.

Het geheel is geschreven op een docerende, absolute toon, die geen rekening met eventueel andere meningen lijkt te houden. Het boekje laat zich door eenvoudige woordkeus en vlotte stijl wel gemakkelijk lezen.

De schrijver gaat bij zijn betoog uit van een christelijke visie op het bestaan, die de onze niet is.

Uit het voorgaande zal het u duidelijk zijn, dat wij u dit boekje niet ter lezing willen aanbevelen.

B. P.-W.

subsidiëring van de jeugdvorming

**rapport van de commissie tot onderzoek van de mogelijkheden van een wettelijke regeling voor de subsidiëring van de jeugdvorming (c.o.w.e.r.).
staatsuitgeverij, den haag, 1966.**

Het lang verbeide rapport van deze commissie is onlangs vrijgegeven door de minister van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk en ligt nu derhalve ter openbare discussie in den lande. Deze materie is ook voor ons werk van fundamenteel belang en wij prijzen ons gelukkig hieronder de hoofdzaken uit dit rapport te kunnen weergeven.

de indeling en korte inhoud van het rapport.

Allereerst wordt een korte beschrijving gegeven van de wijzigingen die in de maatschappij situatie hebben plaatsgevonden, en de verschuivingen die zich dienvolgende hebben voorgedaan o.a. in de sociaal-economische sector en op het terrein van het onderwijs. Bij deze verschuivingen is de noodzaak gebleken de voorwaarden voor een harmonisch jeugdleven nauwlettend te bezien, waarbij echter de betekenis van de gerichte vorming niet uit het oog mag worden verloren. Daarna wordt bepleit dat nu ook in de sociaal-culturele sector en de

sector van de besteding van de vrije tijd adequate maatregelen moeten worden getroffen.

M.a.w. getracht wordt het raam te tekenen waarbinnen het geheel zich gaat voltrekken en aan te geven dat hier een opdracht ligt voor de samenleving als geheel.

Daarna wordt aangegeven waarom er speciaal op het terrein van de ontplooiing en ontspanning der jeugdigen in hun vrije tijd de wens bestaat om te komen tot een herziening van het beleid. Aandacht wordt besteed aan de gewijzigde betekenis van het bestaande: de verschuiving in de wijze waarop groepsvorming zich voltrekt en een eigen jeugdleven zich voordoet, de toegenomen noodzaak om de jeugdvoorzieningen in een breder bestel te zien en aan het dynamiseringsproces, waardoor principieel ruimte moet komen voor situatie-bepaalde varianten en nieuwe vormen. Deze probleemstelling moet dus gelden als een eerste aanduiding van de omvang en importantie van het vraagstuk (hoofdstuk II).

In een volgend hoofdstuk (III) wordt de hoofdlijn van de geschiedenis van het jeugdwerk getekend, om daarmee een beeld te geven van hoe de huidige situatie is gegroeid. Het gaat daarbij vooral om de aard van de geschiedenis van het jeugdwerk en het aangeven hoe de overheid geleidelijk en in toenemende mate ging meespelen door de ontwikkeling mogelijk te maken mede door het beschikbaar stellen van gelden. Daarbij wordt een poging gedaan om te komen tot een interpretatie van deze ontwikkeling, met de bedoeling om te komen tot een betekenisgeving van het bestaande en de evolutie die zich heeft voorgedaan uit het oogpunt van de vormende betekenis ervan (hoofdstuk IV). Vanuit die groei zal een kaart getekend worden van de huidige situatie naar structuren en gebieden die bestreken worden en het principe volgens welke deze voorzieningen worden gesubsidieerd.

Daarbij komt tevens de vraag aan de orde hoe de huidige situatie gezien moet worden in het geheel van de ontwikkeling en hoe deze ontwikkeling moet uitmonden in een jeugdbeleid (hoofdstuk V).

Vervolgens wordt (in hoofdstuk VI) gewezen op de opdracht van de samenleving t.a.v. de jeugd en zullen de condities die het gebied van het jeugdbeleid bepalen (hoofdstuk VII) en de elementen van een effectief jeugdbeleid (hoofdstuk VIII) worden aangegeven.

In het daarop volgend hoofdstuk (IX) wordt getracht duidelijk te maken dat dit jeugdbeleid slechts tot stand kan komen bij een bundeling van alle krachten en wanneer de gemeenschap in haar geheel bereid is om zich hier achter te stellen. Daarbij wordt de term „jeugdservice” geïntroduceerd en inhoudelijk omschreven en is een proeve van een organisatieopzet voor de jeugdservice in grote lijnen opgesteld.

Daarna wordt aandacht geschonken aan de accommodaties (hoofdstuk X) en aan het leidinggevend kader (hoofdstuk XI), om vervolgens de financiën en vraagstukken van subsidiëring te bezien (hoofdstuk XII).

Gebaseerd op de gedachtengang die in de voorgaande hoofdstukken is opgebouwd, worden (in hoofdstuk XIII) de argumenten voor en de inhoud van een wettelijke regeling aangegeven, terwijl daarna (hoofdstuk XIV) de beginselen van een wettelijke regeling en richtlijnen voor de uitwerking daarvan aan de orde worden gesteld.

Daarna wordt een poging gedaan om te komen tot een raming van de financiële consequenties (hoofdstuk XV) die uit de gedane voorstellen voortvloeien.

Ter adstructie bij de inhoud van het rapport zijn een achttal bijlagen toegevoegd, waaronder een literatuuropgave.

(Ontleend aan 'Documentatie bijzonder Gezins- en Jeugdwerk,' nr. 83, 1966)

uitgaven in voorbereiding

● De Humanistische Werkgemeenschap van de Partij van de Arbeid heeft het plan opgevat om een serie uitgaven het licht te doen zien over verschillende onderwerpen. Het eerste cahier draagt de titel: 'De gevangenisstraf' en bevat artikelen van de hand van mevrouw mr. H. Singer-Dekker over 'Motieven tot vrijheidsbeneming,' van mr. H. B. Engelsman over 'Vrijheidsbeneming' en van mr. B. H. Rümke over 'Reclassering'.

De brochure was tevens bedoeld als een voorbereiding op een conferentie, gehouden op 11 maart 1967 in Utrecht, waar onder meer een inleiding werd gehouden over 'De bejegening van gevangenen.' Op deze conferentie, waar ook enkele personen uit Humanitas-kring aanwezig waren, hopen we in een volgend nummer nog terug te komen.

De brochure is te bestellen door storting of overschrijving van f 1,- per exemplaar op gironummer 1 82 18 t.n.v. Partij van de Arbeid, Tesselschadestraat 31 te Amsterdam, met vermelding: H.W.G. cahier no. 1.

● Wij ontvingen een exemplaar van het gedenkschrift bij het vijftigjarig bestaan van de Katholieke Reclasseringsvereniging, getiteld 'Evolutie der reclassering,' geschreven door prof. dr. L. J. Rogier.

● 'Enkele aspecten van het correctionele werk in de Verenigde Staten van Amerika,' het rapport van drs. N. Boeken naar aanleiding van zijn studiereis naar Amerika in 1965, is verschenen als uitgave van het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk. Wij hopen in een van de komende nummers hierover een beschouwing te kunnen geven.

De HUMANISTISCHE STICHTING VOOR HUISVESTING VAN BEJAARDEN te Schiedam roept voor het binnenkort te openen

„THURLEDEHUIS”

(tehuis voor ca. 200 buitenkerkelijke bejaarden te Schiedam) sollicitanten op voor de navolgende functies:

a. hoofd van de huishouding

b. kok (hoofd van de keuken)

c. 2 verpleegsters (diploma A.)

d. boekhouder (MBA)

Indiensttreding augustus 1967.

Salaris volgens richtlijnen NFB.

Sollicitaties te richten aan de directeur Thurledehuis, de heer R. Boxem, Dr. Kuyperlaan 34 te Schiedam

De mei-reeks van het Criminologisch Instituut der Rijks-Universiteit te Utrecht zal dit jaar worden gehouden op de dinsdagen 9, 23 en 30 mei, met als onderwerp:

de openbare orde

De inleiders zijn:

9 mei: **MR. R. DE WAARD**, rechter in de arrondissementsrechtbank te Amsterdam.

23 mei: **HARRY MULISCH**, letterkundige.

30 mei: **H. W. OFFERS**, hoofdcommissaris van politie te Utrecht.

Alle voordrachten worden gehouden in de dependance van het Academiegebouw, Achter den Dom 22-24 te Utrecht. Aanvang te 20.00 uur precies, einde 22.00 uur.

Toegangskaarten zijn verkrijgbaar voor de gehele reeks ad f 2,- door storting of overschrijving op gironummer 19.04.98 ten name van de Stichting Bevordering Onderzoek Criminologisch Instituut, Koningslaan 10, Utrecht, dan wel à contant bij bovengenoemd Instituut. Studenten hebben vrije toegang uitsluitend op vertoon van een geldige inschrijvingskaart.

aan de zaal zullen geen kaarten verkrijgbaar zijn.

INTERKERKELIJKE STICHTING VOOR BEJAARDENZORG TE PIJNACKER

Het bestuur roept sollicitanten op voor de functie van

leidinggevende kracht

met brede belangstelling voor het bejaardenwerk voor het binnenkort te openen dienstencentrum.

Deze functie omvat onder meer:

- a. het leiding geven aan o.a. de activiteiten binnen het dienstencentrum;
- b. het onderhouden van contacten met maatschappelijk werk instellingen;
- c. het adviseren van het bestuur om tot een optimaal functioneren van de dienstverlening te komen.

Het dienstencentrum is ingebouwd in een complex van 50 woningen. Diploma maatschappelijk werk en/of wijkverpleging gewenst. Gegadigden die beschikken over een ruime ervaring en een juiste intentie voor het werk maar geen diploma's hebben, dienen een cursus als bejaardenverzorgster te volgen.

Sollicitaties in te zenden binnen één week na het verschijnen van dit blad aan de secretaris der Stichting, Hesselt van Dinterlaan 2 te Pijnacker.